

Tötänlik däl

Category: Kitapcy, Publisistika

написано kitapcy | 26 января, 2025

Tötänlik däl TÖTÄNLIK DÄL

Orta atylan meselelere ýüzleyý seredilip, az wagtda bir gyra oklanmagynyň düýp sebäpleriniň birem televizion žurnalistika. Bular ýaly habarçylyk terzi biznes aladasy bilen islendik meseläni çalt-çaltdan agzap geçip, täze wakalaryň gözlegine çykýar.

Habarlarda maglumatyň many-mazmuny bolmaýar. Berilýänhabarlar ýonekeýje we baýaky bolýar. Niýet belli, maksat diňe şowhun turuzmak!

Ine, syýasatam şundan täsirlenýär...

Şol sebäpden RHP monstrynyň «Mawy watan ertekidir» sözüniň üstünde gysgaça durlup başdan sowuldy.

Meseläniň geň ýeri häkimiýetem munuň üstünde durmady. Bolarbolmaz, suwjuk, toslama, esassyz gep-gürrüňleri änigine-şänigine çenli çintgeýän häkimiýet «Mawy watan ertekidir» sözüniň üstünde nämüçin durmady? Çünkü:

Biz deňizçi millet däl. Biz geografiýany öwrenjek bolýan milletem däl.

MAVİ VATAN

MURAT ÖZKUL

İŞ BAŞINDA

gece
kitaplığı

Pikir edip görün, dünýä kartasynh çyzan osmanly kaptany-
derýasy (admiraly) Piri Reisiň segsen ýaşynda ölüm jezasyna
höküm eden millet biz. Onuň dünýäniň medeni mirasynyň altın

hazynasyna goreň «Kitaby-Bahriye» eserimiz näçämiz bilyäris?
Üç tarapy deňizler bilen gurşalan ýurdumyzda raýatlaryň segsen
göterimi bilenok!

Bolanymy? Meseläniň başga tarapy ýokmy?

* * *

Osmanly taryhyna ser salynanda, deňizçilik bilen baglanyşykly möhüm döwülmeleriň bardygyny görüp bilyäris. Meselem, Soltan Abdyleziziň döwri bularyň biridir...

Daşary ýurda syáhat eden ilkinji patyşa bolan Abdyleziz Ýewropa döwletleriniň gämiçilik pudagyndaky öñegidişliklerine şayatlyk etdi.

Harby-deňiz güýçlerindäki ýelken döwrüniň möwriti geçipdi, indi bronirlenen gämileriň döwri başlapdy. Osmanly Nawarin ýeňlişini şundan ötri başdan geçirmänmedi?

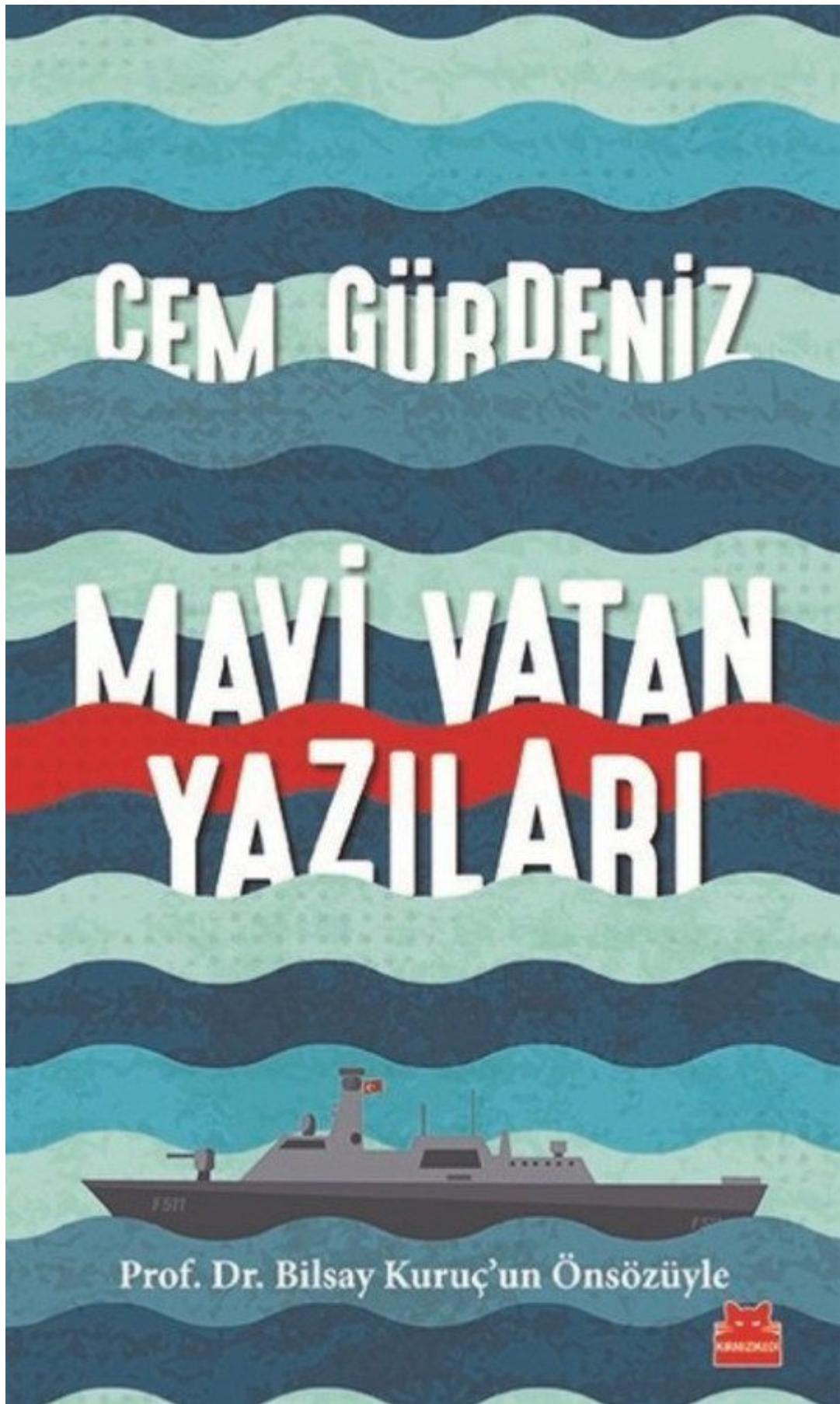
Abdyleziz Osmanlynyň bu ugurdaky yzagalaklygyny ýeňip geçmek isledi. Häkimiyetiniň ikinji ýylynda 95 million liralyk 1865-nji ýylyň döwlet býužetinden flotiliýa 24 million lira aýyrdы. Dörtden bir paý harby-deňiz güýçleri üçin mundan öñ görlüp-eşdilmedik paýdy.

Soltan 1867-nji ýylda Bahriye Nazirligini (Deňizçilik ministrligi) gurdy.

Abdyleziz Osmanly flotiliýasyny (öz adyny göterýän 17 söweşeň gämi bilen birlikde) 106 gämi artdyryp, soňky derejä yetirdi. Bronirlenen flotiliýada on müň gullukçy bardy.

Abdyleziz Angliýadan we Fransiyadan soň Osmanly flotiliýasyny üçünji harby-deňiz güýçlerine öwürdi. Şeýle-de:

Türk gämi ussahanalarynda ilkinji bug bilen işleýän gämini 1874-nji ýylda ýasatdy. Osmanlynyň mundan beýlæk deňiz syýasaty bardy...

Emma Abdyleziz «şama-şaýyrdylyga köp gyzykýar, isripçil» diýip, 1876-njy ýylда tagtdan agdaryldy! Düýp sebäbi-de iňlisleriň türk flotiliýasynyň ösüşinden duýýan

howatyrlanmasydy...

Munuň iň gynançly ýeri-de, Abdylezize garşy guralan döwlet agdarylyşsygynda flotiliýanyň işjeň rol oýnanlygydy. Was-wasyly Abdylhamyt II şuňa meňzeş agdarylyşyk bolaýmasyn diýen gorky bilen flotiliýany Haliçde çüýredip goýdy.

Netije? Osmanlh Birinji jahan urşuna girende onçakly harby-deñiz güýji ýokdy!

* * *

XVII asyrda ýaşan iňlis diplomaty ser Paul Rikaut osmanlyşynasdy. Ol şeýle diýipdi:

«Türkler haçanda bir gün deñizde güýcli bolmagy pikirlerine getirseler we talap edilişi ýaly işleseler, bütün dünýäniň olaryň öñünde egiljegine hiç kimiň şübhesi bolmasyn».

Tötänlikmidir, osmanly deñizçiliği XVII asyrdan başlap yza galdy...

Serediň:

Ittihatçylar Abdylhamyt II-niň agdarylmağyndan soň flotiliýany aýaga galdyrmak üçin 1909-njy ýylda «Donanmaýy-Osmany Muaweneti Milliye Jemiýeti»-ni («Osmanly flotiliýasy milli jemgyýeti») gurup, "Tanin" gazetiniň öňbaşçylygynda «her raýatdan bir teññe» kampaniýasyny başlatdy. Edilen haýrsahawat kömegini bilen flotiliýa iki kreýser we dört eskadr minonosesi alyndy...

Dr. Gökhan AK

EGE'DEN AKDENİZ'E
MAVİ VATAN

Egemenlik ve Paylaşım

Bu milli jemgyýet «Ittihatçylaryň öýjügi» diýlip, Wahdetdin we Damat Ferit tarapyndan 1919-njy ýylda ýapyldy!
Ýene bir mysal bereýin:

Kipr konfliktiniň bolup geçen döwründe – 1965-nji ýylda «Türk flotiliýa jemgyýeti» guruldy. “Cumhuriyet” gazeti “Millet Yepar” kampaniýasyny başlatdy. Bäs ýylyň dowamynda 32 desant gämisi, eskadr minonosesi, 10 aňtawçy gämisi flotiliýa alnyp berildi.

«12-nji sentýabr» režimi bu jemgyýeti 1986-njy ýylda ýapdy! Bular töänlik däl...

Türkler taryhyň dürli döwründe deňizden daşda saklanmak islendi.

«Mawy watan ertekidir» diýen ähli deňizçileriň FETÖ duzaklaryna düşürilmegi töänlikmi?

Soner YALÇYN.

«SÖZCÜ» gazeti, 01.02.2024 ý. Publisistika